

Justitsministeriet
Lovafdelingen

DATO 4. maj 2010

JOURNAL NR.

RA-2009-1211-0008

BEDES ANFØRT VED SVARSKRIVELSER

SAGSBEHANDLER: RJE/KT

+ bilag

RIGSADVOKATEN

FREDERIKSHOLMS KANAL 16
1220 KØBENHAVN K

TELEFON 33 12 72 00

FAX 33 43 67 10

Anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger i 2008

I 2008 blev der foretaget 650 varetægtsfængslinger med en varighed på mere end 3 måneder. De havde en gennemsnitlig varighed på knap 7 måneder.

Disse langvarige varetægtsfængslinger udgjorde ca. 11 % af samtlige varetægtsfængslinger i 2008.

De længste varetægtsfængslinger vedrørte manddrab og forsøg herpå, røveri, alvorlige voldsforbrydelser, narkotikaforbrydelser og alvorlige seksualforbrydelser.

98 % af de personer, der blev langvarigt varetægtsfængslet i 2008, blev domfældt, mens 2 % blev frifundet.

Antallet af langvarige varetægtsfængslinger steg med 5 % i forhold til 2007. Tallet har i øvrigt været faldende siden 2005. Samlet er der fortsat et fald på 9,4 % i antallet af langvarige varetægtsfængslinger i forhold til 2005.

Den gennemsnitlige varighed af de langvarige varetægtsfængslinger faldt fra 216 til 201 dage i forhold til 2007, ligesom de langvarige varetægtsfængslingers samlede varighed faldt med 2.991 dage i forhold til 2007.

Der blev i 2008 foretaget færre langvarige varetægtsfængslinger af unge under 18 år end i 2007.

1. Baggrund

1.1. Indberetningsordningen

Rigsadvokaten har siden 1997 administreret en indberetningsordning vedrørende langvarige varetægtsfængslinger. Indberetningsordningen har til formål overordnet at sikre, at varetægtsfængslinger bliver af så kort varighed som muligt, og danner endvidere grundlag for de årlige redegørelser til Justitsministeriet om udviklingen i anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger, som Rigsadvokaten har udarbejdet siden 2004.

RIGSADVOKATEN

Lov nr. 493 af 17. juni 2008 om ændring af retsplejeloven (Begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger), der trådte i kraft den 1. juli 2008, medførte en række ændringer i retsplejelovens regler med henblik på at begrænse antallet af langvarige varetægtsfængslinger i straffesager og generelt bidrage til en hurtigere behandling af straffesager.

SIDE 2

Loven bygger på Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1492/2007, hvori Strafferetsplejeudvalget blandt andet anbefalede, at Rigsadvokatens indberetningsordning vedrørende langvarig varetægt skulle opretholdes.

Justitsministeren anførte i lovforslagets bemærkninger, at ministeriet kunne tilslutte sig Strafferetsplejeudvalgets overvejelser og anbefalinger om at opretholde en indberetningsordning vedrørende langvarige varetægtsfængslinger. Justitsministeriet tilkendegav endvidere såvel i bemærkningerne til lovforslaget som ved besvarelsen af et spørgsmål fra Folketingets Retsudvalg, at ministeriet efter en vedtagelse af lovforslaget ville anmode Rigsadvokaten om indtil videre fortsat at redegøre årligt for udviklingen i langvarige varetægtsfængslinger. Ved besvarelsen af spørgsmålet fra Folketingets Retsudvalg tilføjede ministeriet, at Rigsadvokaten havde oplyst, at man ville opretholde en indberetningsordning vedrørende varetægtsfængslinger ud over 3 måneder, at denne fortsat ville danne grundlag for Rigsadvokatens redegørelse til Justitsministeriet, og at indberetningsordningen i givet fald ville blive tilpasset de ændringer, som lovforslaget medførte. Ved brev af 4. juli 2008 anmodede Justitsministeriet Rigsadvokaten om fortsat årligt at redegøre for udviklingen i langvarige varetægtsfængslinger.

På den baggrund udsendte jeg den 8. juli 2008 Rigsadvokatmeddelelse nr. 6/2008, hvorved indberetningsordningen blev tilpasset de nye regler i retsplejeloven.

1.2.Datagrundlag

Indberetningsordningen pålægger politikredsene at foretage løbende indberetninger til statsadvokaterne om varetægtsfængslinger med en varighed på over 3 måneder. Politikredsene skal desuden sende en særlig indberetning, der belyser forløb og årsag, når der falder dom i sager, hvor der har været anvendt varetægtsfængsling i mere end 3 måneder.

På baggrund af politikredsenes indberetninger skal statsadvokaterne én gang om året foretage en indberetning til Rigsadvokaten om anvendelsen af langvarig varetægt i sager, hvor der er anvendt varetægtsfængsling i mere end 3 måneder forud for dom i 1. instans.

RIGSADVOKATEN

SIDE 3

Indberetningsordningen omfatter ikke varetægtsfængsling i sager, hvori der ikke rejses tiltale, f.eks. fordi der sker påtaleopgivelse i medfør af retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 2. Indberetningsordningen omfatter heller ikke varetægtsfængsling med henblik på udlevering til retsforfølgning i udlandet.

Denne redegørelse vedrører anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger i 2008 og er baseret på analyser, som Justitsministeriets Forskningsenhed har gennemført på grundlag af statsadvokaternes indberetninger til Rigsadvokaten.

Forskningsenhedens undersøgelse vedlægges som bilag A.

2. Anvendelse af langvarige varetægtsfængslinger i 2008

• Antal og varighed

Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse omfatter 650 varetægtsfængslinger med en varighed på mere end 3 måneder.

Disse langvarige varetægtsfængslinger udgjorde ca. 11 % af samtlige varetægtsfængslinger i 2008, jf. bilag A, tabel 7.

De langvarige varetægtsfængslinger havde en gennemsnitlig varighed på 201 dage (knap 7 måneder).

54 % (i alt 353) af de langvarige varetægtsfængslinger havde en varighed på 3 - 6 måneder, mens 46 % (i alt 298) varede mere end 6 måneder. Et begrænset antal varetægtsfængslinger varede mere end 1 år (i alt 56 svarende til 9 % af samtlige langvarige varetægtsfængslinger).

Samlet blev der anvendt langvarig varetægtsfængsling i 130.781 dage i 2008.

For nærmere oplysning henvises til bilag A, tabel 1 og tabel 6.

- **Varetægtsfængslede under 18 år**

5,4 % (i alt 35) af de langvarigt varetægtsfængslede var under 18 år, da varetægtsfængslingen blev iværksat. Heraf var 14 personer 17 år, 13 var 16 år og 8 var 15 år.

Undersøgelsen indeholder ikke oplysninger om, i hvilket omfang der er anvendt surrogatfængsling. Det bemærkes imidlertid, at unge under 18 år som altovervejende hovedregel undergives varetægtsurrogat i egnet hjem eller institution, jf. retsplejelovens § 765, stk. 2, nr. 3.

RIGSADVOKATEN

SIDE 4

- **Fordeling på kriminalitetstyper**

Varetægtsfængsling ud over 3 måneder blev i 2008 navnlig foretaget på baggrund af sigtelser for røveri (25 %), alvorlige voldsforbrydelser (herunder grov vold, uagtsomt manddrab, trusler mod vidner, hensynsløs fareforvoldelse, frihedsberøvelse for vindings skyld og menneskehandel) (19 %), narkotikaforbrydelser (14 %) samt manddrab og forsøg herpå (12 %).

For de særligt langvarige varetægtsfængslinger på mere end 6 måneder ser fordelingen anderledes ud. Her skete varetægtsfængsling især på grundlag af sigtelser for manddrab og forsøg herpå (25,1 %) samt røveri (24,1 %). Der blev dog ligeledes foretaget en del varetægtsfængslinger på mere end 6 måneder for alvorlige voldsforbrydelser (16,4 %), narkotikaforbrydelser (12,8 %) og alvorligere seksualforbrydelser (8 %).

Det kan i den forbindelse nævnes, at varetægtsfængsling for manddrab eller forsøg herpå i gennemsnit havde en varighed på 10 måneder, hvilket var den længste gennemsnitlige varighed i 2008.

For nærmere oplysning henvises til bilag A, tabel 1.

- **Domfældelser**

Der er sket domfældelse i forhold til 98 % af de personer, der var varetægtsfængslet i mere end 3 måneder i 2008, mens 2 % er blevet frifundet.

89 % af de dømte blev fundet skyldige i forhold til mindst en af de sigtelser, der dannede grundlag for varetægtsfængslingen, mens de resterende 11 % er blevet domfældt for andre forhold.

For nærmere oplysning henvises til bilag A, tabel 3 og 4.

- **Sanktioner**

Langt størstedelen (77,2 %) af de personer, der var varetægtsfængslet i mere end 3 måneder i 2008, blev idømt ubetingede fængselsstraffe, herunder kombinationsdomme, mens ingen blev idømt betingede fængselsstraffe.

19 % blev idømt foranstaltningssdomme, 1 % blev idømt en ungdomssanktion og 0,3 % (2 personer) blev idømt en bøde.

RIGSADVOKATEN

SIDE 5

Blandt de varetægtsfængslede, der blev idømt ubetingede fængselsstraffe, blev 10 % idømt straffe på mere end 5 års fængsel, 65 % blev idømt straffe på mellem 1 og 5 års fængsel, og 35 % blev idømt straffe på indtil 1 års fængsel. Den gennemsnitlige længde af de idømte straffe var 28 måneder.

Som nævnt ovenfor blev 2 % af de personer, der var varetægtsfængslet i mere end 3 måneder i 2008, frifundet.

For nærmere oplysninger henvises til bilag A, tabel 4 og 5.

3. Udvikling i forhold til tidligere år

- **Stigning i antal af langvarige varetægtsfængslinger**

I perioden 2001 – 2005 var der en konstant stigning såvel i antallet af langvarige varetægtsfængslinger som i de langvarige varetægtsfængslingers procentvise andel af samtlige varetægtsfængslinger. Samlet steg antallet af langvarige varetægtsfængslinger med 61 % fra 446 i 2001 til 717 i 2005. Samtidig steg de langvarige varetægtsfængslingers procentvise andel af samtlige varetægtsfængslinger fra 7,6 % i 2001 til 12,4 % i 2005.

I perioden fra 2005 til 2007 faldt antallet af langvarige varetægtsfængslinger med 13,5 % fra 717 til 620, ligesom de langvarige varetægtsfængslingers procentvise andel af samtlige varetægtsfængslinger faldt fra 12,4 % til 10,5 %.

I 2008 var der på ny en mindre stigning fra 620 til 650 (svarende til 5 %) i antallet af langvarige varetægtsfængslinger. Tilsvarende er de langvarige varetægtsfængslingers andel af samtlige varetægtsfængslinger steget fra 10,5 % til 11 %.

- **Fald i det samlede antal dage i langvarig varetægt**

Der var i 2008 et fald på 2.991 dage (svarende til 2,2 %) i forhold til 2007 i det samlede antal dage i langvarig varetægt.

Faldet følger den tendens, der har været fremherskende siden 2006. Samlet er antallet af dage i langvarig varetægt faldet med 20 % siden 2005.

For nærmere oplysning henvises til bilag A, tabel 6.

RIGSADVOKATEN

- **Fald i den gennemsnitlige varighed af langvarige varetægtsfængslinger**

SIDE 6

Den gennemsnitlige varighed af de langvarige varetægtsfængslinger var i perioden 2001-2005 mellem 219 og 230 dage. I 2006 faldt den gennemsnitlige varighed til 206 dage, mens der i 2007 var en mindre stigning til 216 dage.

I 2008 faldt den gennemsnitlige varighed på ny til 201 dage (svarende til 6,9 %).

For nærmere oplysninger henvises til bilag A, tabel 6.

- **Færre langtidsvaretægtsfængslede under 18 år**

Der var et relativt stort fald i antallet af langvarigt varetægtsfængslede unge under 18 år i 2008 i forhold til 2007.

I 2007 var 8,8 % (i alt 55) af de langvarigt varetægtsfængslede under 18 år, mens kun 5,4 % (i alt 35) af de langvarigt varetægtsfængslede var under 18 år i 2008.

- **Fordeling på kriminalitetstyper**

Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse viser, at der ikke er klare udviklingstendenser for fordelingen af varetægtsfængslinger i forhold til kriminalitetstyper.

Der er dog en stigning i både andel og antal af langvarige varetægtsfængslinger for alvorlige voldsforbrydelser i forhold til de øvrige kriminalitetstyper i perioden 2001-2008.

I perioden 2001-2007 var der desuden et fald i andel og antal af langvarige varetægtsfængslinger for røveri. Faldet er imidlertid afløst af en ny stigning fra 2007-2008.

Endelig er der et stort fald i andel og antal af langvarige varetægtsfængslinger for nar-kotikaforbrydelser fra 2007-2008.

For nærmere oplysninger henvises til bilag A, tabel 7.

- **Lokale forskelle**

Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse viser fordelingen af langvarige varetægtsfængslinger på politikredsene for årene 2001-2008, jf. bilag A, tabel 8.

Det fremgår heraf, at såvel antallet af langvarige varetægtsfængslinger som de langvarige varetægtsfængslingers procentvise andel af samtlige varetægtsfængslinger varierer en del fra kreds til kreds.

RIGSADVOKATEN

SIDE 7

Den procentvise andel af langvarige varetægtsfængslinger var i 2008 størst hos Midt- og Vestjyllands Politi, hvor 25 % af samtlige varetægtsfængslinger var langvarige, og lavest hos Sydøstjyllands Politi, hvor kun 5 % af samtlige varetægtsfængslinger var langvarige. På landsbasis udgjorde langvarige varetægtsfængslinger som nævnt i afsnit 2 i gennemsnit 11 % af samtlige varetægtsfængslinger i 2008.

Justitsministeriets Forskningsenhed har bemærket, at andelen af langvarige varetægtsfængslinger i nogle politikredse varierer meget år for år, og at variationerne indikerer, at fordelingen af komplicerede og alvorlige sager, der kan føre til langvarige varetægtsfængslinger, er ujævn tidsmæssigt og geografisk.

4. Årsager til langvarig varetægtsfængsling

Indberetningsskemaerne til Rigsadvokaten har siden september 2006 givet politikredsene mulighed for at angive forhold, som kan have haft betydning for varetægtsfængslingens længde. Politikredsene har i 95 % af sagerne angivet en eller flere årsager til, at varetægtsfængslingerne har været langvarige. Bilag A, tabel 17, indeholder en oversigt over de indkomne svar. Det fremgår heraf, at forhold ved sagen (kompleksitet, omfang mv.) oftest (23 %) angives som årsag. Herudover angives mentalundersøgelser, andre undersøgelser, den sigtede/forsvarenes forhold og forhold i forbindelse med rettens behandling af sagerne hyppigt som årsag til, at varetægtsfængslinger har trukket ud.

Justitsministeriets Forskningsenhed har imidlertid bemærket, at der ikke kan gennemføres en sikker belysning af årsagerne til forskelle i varetægtsfængslingers længde på grundlag af indberetningsordningen, fordi en sådan analyse forudsætter, at der foreligger oplysninger om samtlige varetægtsfængslinger (ikke kun de langvarige, som er omfattet af indberetningsordningen).

Forskningsenheden har i stedet sammenholdt den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslinger i sager, hvor der er blevet foretaget mentalundersøgelser, forelæggelse for Retslægerådet, forelæggelse for statsadvokaten mv., med den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslinger i sager, hvor disse foranstaltninger ikke er iværksat.

Undersøgelsen peger på, at mentalundersøgelser kan have betydning for varetægtsfængslingers længde. Den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslinger i sager, hvor der blev gennemført mentalundersøgelser, var således 238 dage, mens den i sager, hvor der ikke blev gennemført mentalundersøgelser, var 180 dage, jf. bilag A, tabel 9. Undersøgelsen viser desuden, at det i 2008 i gennemsnit tog 85 dage at gennemføre en mentalundersøgelse, og at kun ganske få mentalundersøgelser blev gennemført inden for 1 måned.

RIGSADVOKATEN

SIDE 8

Undersøgelsen peger desuden på, at forelæggelser for Retslægerådet kan have betydning for varetægtsfængslingens længde. De fleste forelæggelser for Retslægerådet i sager, hvor der blev anvendt langvarig varetægtsfængsling, vedrørte i 2008 mentalundersøgelser. Undersøgelsen viser, at der i gennemsnit gik 28 dage fra mentalundersøgelsen var foretaget, til sagen blev forelagt for Retslægerådet, og at Retslægerådet herefter i gennemsnit var 44 dage om at udarbejde en udtalelse. Den gennemsnitlige varetægtstid i sager, hvor der ikke blev foretaget mentalundersøgelse og forelæggelse for Retslægerådet, var 188 dage i 2008, mens den i sager, der blev foretaget mentalundersøgelse og forelæggelse for Retslægerådet, var 288 dage, jf. tabel 11.

Undersøgelsen peger herudover på, at forelæggelse af sagen for en statsadvokat til afgørelse af tiltalspørgsmålet kan medvirke til eller være indikator for langvarig varetægtsfængsling, jf. tabel 13. Den gennemsnitlige varetægtstid i sager, der ikke har været forelagt for en statsadvokat, er således 169 dage, mens den gennemsnitlige varetægtstid er 246 dage i sager, der har været forelagt for en statsadvokat. Undersøgelsen viser, at statsadvokaterne i 2008 i gennemsnit var 37 dage om at afgøre tiltalspørgsmålet i forelagte sager.

Undersøgelsen peger i modsætning til undersøgelsen for 2007 på, at det forhold, at der er flere sigtede i samme sag, ikke har betydning for varetægtstiden. Den gennemsnitlige varetægtstid i 2008 var stort set ens, uanset om der var medsigtede eller ej. Varetægtstiden var oven i købet væsentlig lavere i sager, hvor antallet af medsigtede var 10 eller flere i forhold til sager, hvor der ingen medsigtede var, eller hvor antallet af medsigtede var mellem 1 og 9, jf. tabel 16.

Endelig peger undersøgelsen på, at berammelsestider hos domstolene havde betydning for varetægtstiden.

5. Forenkling af indberetningsordningen

I min redegørelse for anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger i 2007 oplyste jeg, at det har vist sig, at indberetningsordningen er temmelig ressourcekrævende for politikredsene og statsadvokaterne. Det skyldes især, at skemaerne skal udfyldes manuelt, og at oplysningerne ofte kun kan findes ved en konkret gennemgang af de enkelte sager.

Jeg har derfor i samarbejde med Justitsministeriets Forskningsenhed iværksat et lean-projekt med henblik på at forenkle indberetningsordningen, herunder ved at erstatte dele af indberetningsordningen med regelmæssige udtræk fra politiets informationssystem (POLIS).

RIGSADVOKATEN

SIDE 9

Det er tanken, at omlægningen af indberetningsordningen skal indebære en arbejdsmæssig besparelse i kredsene og hos statsadvokaterne samtidig med, at omlægningen skal styrke statsadvokaternes og Rigsadvokatens tilsyn med den løbende udvikling i anvendelsen af langvarig varetægt.

Indberetningsordningen vil efter omlægningen fortsat danne grundlag for mine årlige redegørelser til Justitsministeriet om udviklingen i langvarige varetægtsfængslinger.

Jørgen Steen Sørensen